

• בגרות ב: תנ"ך מועד קיץ תשע"ח, שאלון %70 1281.

• כותב פתרון הבחינה: גלי אמיר

• מועד הבחינה: 17/5/2018

פרק ראשון

שאלה 1 מלכים א יא

סעיף א 1: על פי פסוקים אלה שלמה בזקנתו חטא בכך שהטה את לבבו אחר עבודה זרה בעקבות נשותיו הנוכריות. "פסוקים 7-8: "אז יבנה שלמה בנה לכמוש שיקוץ מואב... וכן עשה לכל נשיו הנוכריות".
סעיף א 2: האירוע שהתרחש בעקבות חטאיו: קריעת המלוכה לשתיים בימי בנו

סעיף ב 1: במלכים א י"א שלמה מתואר באור שלילי מפני שהוא מתחתן עם נשים נוכריות רבות, מושפע מעבודתן הזרה ובונה מסביב לחומות ירושלים מזבחות לאילים. במל"א י' שלמה מתואר באור חיובי מפי מלכת שבא. היא באה לבקרו בשל חכמתו הרבה, עושרו ולכן היא גם מעוניינת בקשרים דיפלומטיים איתו.

סעיף ב 2: לדעתי, המטרה של הסופר במל"א י"א היא להצדיק את פילוג הממלכה לשתיים, כלומר להראות שמי שחוטא לה' יקבל עונש על פי גמול לדורות. המטרה של הסופר במל"א י' היא להאדיר את דמות המלך שלמה באמצעות תיאור עושרו הרב, חכמתו וקשרי המסחר עם מלכת שבא.

סעיף ג 1: דוד מוזכר במל"א י"א במטרה להראות שבניגוד לדוד, שלמה לא נאמן לה'.
סעיף ג 2: הסיבה שירבעם מוזכר היא כדי להדגיש את חטאי אחאב שהם גדולים יותר מחטאי ירבעם ולכן זו לא אותה סיבה שבגינה מוזכר דוד במל"א י"א לטובה.
סעיף ד 1: הנשיא ריבלין מתייחס לפירוד של הממלכה לשתיים בהתבסס על המרד שיזם ירבעם בן נבט בשלמה בשם שבטי הצפון. ראייה לכך בפסוק 28, הביטוי "סבל בית יוסף" שמתאר את העבודה הקשה של שבטי ישראל בבנייה ושיפוץ בעיר דוד.
סעיף ד 2: המעשה הסמלי הוא קריעת השלמה ל2 חלקים ע"י אחיה הנביא. במעשה זה אחיה ממחיש את פילוג הממלכה לשתיים שעתידי להגיע.

שאלה 2 מלכים ב יז

א. (1) האירוע המוזכר הוא חורבן ממלכת ישראל. הוא התרחש בשנת 722 לפנה"ס.
(2) הסיבה הריאלית היא שהושע, מלך ישראל, מרד באשור. הסיבה הדתית היא שמלכי ישראל חטאו לה'.
ב. (1) הקושי העולה הוא: מדוע אירע החורבן דווקא בימי המלך הושע, אם הוא חטא פחות ממלכי ישראל שהיו לפניו? תרגום השבעים פותר קושי זה בכך שמציג שהושע חטא הכי הרבה מכל המלכים שהיו לפניו ולכן החורבן התרחש בימיו.
(2) גרסת תרגום השבעים לא עולה בקנה אחד עם פסוקים 7-17 מכיוון שבפסוקים אלה מסופר על החטאים שעשו בני ישראל (באופן כללי, ללא התייחסות לזמן או מלך מסויים) שהובילו לחורבן, ותיאור הכתובים אינו מציג את הושע החוטא.
ג. (1) נימוק ראשון של הסופר המקראי לעונש שבו נענשה ממלכת ישראל: בני ישראל התמרדו בשלטון בית דוד והם אלה שפילגו את הממלכה (אולי בניגוד לרצון האל).

פסיכומטרי בנריות מבחן אמ"ר GMAT נימק שני: ירבעם, המלך הראשון בישראל, חוקק חוקים המנוגדים לרצון האל ותושבי ממלכתו והמלכים שבאו לאחריו המשיכו לקיים את חוקי ירבעם.

(2) הסופר המקראי מטיף מוסר לאנשי יהודה ש" גם יהודה לא שָׁמַר אֶת מִצְוֹת ה' אֲלֵהֶיָּהֶם וַיִּלְכְּוּ בַחֲקֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשָׂו" (פסוק 19). כלומר, גם ממלכת יהודה חטאה בחטאים דתיים. בכך, הסופר המקראי מזהיר את ממלכת יהודה, שאם הם ימשיכו לנהוג בצורה זו הרי שעונשם יהיה דומה, ועליהם ללמוד מחורבן ישראל ולשנות דרכם. אפשר: הסופר המקראי מסביר את שעתיד להתרחש, שממלכת יהודה תקבל עונש דומה כי היא חוטאת כפי שחטאה ישראל.

ד. (1) מדיניות ההגליה של אשור היתה להגלות את תושבי הממלכה המורדת לרחבי האימפריה האשורית, ובמקומם להביא עמים אחרים מרחבי האימפריה לשטחי הממלכה המוגלת. מטרה של מדיניות זו היתה לדכא מרידות עתידיות: הפרדת הכוח המאוחד / הגולה עסוק בלשרוד לפני התארגנות למרד / עונש למען יראו ויראו.

(2) מדיניות ההגליה של אשור גרמה נזק עצום לעשרת השבטים מכיוון שהם היו מפורדים ובכך היה קשה להם לנהל מסגרת דתית-מדינית-בטחונית-כלכלית מאוחדת ולשמור על צביונם.

שאלה 3 ירמיה כה

א. חובה:

- שני תאורים המנבאים את החורבן
- *והחרמתים ושמתיים לשמה ולשרקה ולחרבות עולם - והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה... .
- *והייתה כל הארץ הזו לחורבה ולשמה
- כיצד כל אחד מבטא את החורבן
- *מבטא את הדממה שתהיה בירושלים וביהודה כיוון שהם יוגלו, השמחות וחיי היום יום יעלמו.
- *כל הארץ חרבה ושוממה

סעיף ב:

- לפי מלכים ב כד - יד האל הייתה בירושלים וביהודה ובבל היא שליחה שבסופו של דבר תיפול גם היא. פי על-אף הַתְּהָה, הַתְּהָה בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה, עַד-הַשְּׁלֹכּוּ אֹתָם, מֵעַל פְּנֵי -
- לפי דברי בן גוריון - המרד הוא זה שגרם לחורבן, ואם לא היו מורדים זה לא היה קורה. בבל מתרופפת לאחר 70 שנה כפי שניבא ירמיהו.
- ירמיהו יודע שאין אפשרות לעם באמת להצליח במרד.
- יש כאן גם סיבה דתית (תאודיצייה של החורבן) וגם סיבה ריאל פוליטית שמצריך

סעיף ג

1. נבוכדנ' מלך בבל עבדי - נ' הוא המוציא לפועל את רצון האל - החרבת ירושלים ויהודה. ולכן תפקידו במהלך ההיסטורי מכוון על ידי רצון האל, כשבפועל נראה שהוא פועל על פי כוחות פוליטיים.
2. תפיסת האל בסעיף א היא שהאל הוא אוניברסלי - יש לו השפעה בכל מקום והוא אינו משרת עם מסויים ואזור חיים מסויים. הוא המנהל את העולם בכללותו.

סעיף ד:

ירמיהו כו 2-6

1. שני רעיונות דומים העולים בפרק ירמיהו כה וגם ירמיהו כו:
 - א. שליחת הנביאים על ידי האל ואי הישמעות העם לנבואות. (אין צורך לצטט)
 - ירמיהו כו לשמע, על-דברי עבדי הנבאים, אשר אנכי, שלח אליכם; והשכם ושלח, ולא שמעתם.
 - ירמיהו כה ושלח יהוה אליכם את-כל-עבדי הנבאים, השכם ושלח--ולא שמעתם; ולא-הטיתם את-אזנכם, לשמע.

פסיכומטרי בנריות מבחן אמ"ר GMAT ב. החורבן הצפוי - חורבן ירושלים בגלל מעשי העם - ירמיהו כה וְהִחַרְמְתִים--וְשָׁמַתִּים לְשָׁמָּה וְלְשָׂרְקָה, וְלִחְרָבוֹת עוֹלָם.
ירמיהו כו וְנִתְּתִי אֶת-הַבַּיִת הַזֶּה, כְּשֵׁלָה; וְאֶת-הָעִיר הַזֹּאת (הַזֹּאת) אֶתֵּן לְקַלְלָה, לְכָל גּוֹי הָאָרֶץ

- (2) שאלת הבעת דעה - מדוע אין העם שומע לדברי ירמיהו - יש לנמק.
*נביאי השקר שמנבאים נבואות הפוכות
*העם תפוס בתפיסות דתיות אליליות ולא מצליח לראות את העולם אחרת
*השחיתות הפושה בעם ובמנהיגיו מקשה מאד על כך שאפשר יהיה לראות אחרת את המציאות

פרק שני פרקי חובה

חוק

4. א שתי דרכים בדיני מלחמה כלפי ערים רחוקות: 1. יוצע לעיר להכנע, אם תקבל את ההצעה ותפתח את שערי העיר, העם שבה יהיה משועבד לישראל.
2. אם לא תקבל את הצעת הכניעה, תתקיים מלחמה ומצור, ישראל תנצח ותשמיד את כל הזכרים בחרב, הנשים והטף והבהמה וכל אשר בעיר יקלח כשלל.
ב. 1. – כלפי הערים הקרובות יש מצווה להרוג את כל תושביה מחשש שילמדו את ישראל את עבודת האילים המתועבת שלהם. |לא תחיה כל נשמה. כי החרם תחרימם החתי והמאור... " למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם אשר עשו לאלוהיהם וחטאתם לה' אלוהיכם".
2. הקושי המוסרי העולה מן היחס כלפי הערים הקרובות שלא ניתנה להם אפשרות בחירה להכנע. גורלם נחרץ מראש. שלא כמו לגבי הערים הרחוקות. זהו צו לא מוסרי של רצח / השמדת עם.

5. חוכמה

- א. איוב מצא נחמה – נחה דעתי ואיני מתלונן עוד על הייסורים שבאו עלי. מואס בדברים שאמרתי. דעתי נחה גם אם אני יושב על עפר ואפר. כלומר, איוב השתכנע מדברי ה'.
פירוש ב' – מביע חרטה – תוכן דברי האל בהתגלות הוכיח לאיוב את אפסותו. הבין כי האדם אינו במרכז הבריאה והעולם לא נוצר רק למען האדם. איוב מבין שנסגב מבינתו להבין את דרכי הצדק האלוהיות.
ב. אפשר להסביר בשתי דרכים.
אפשר להבין כי איוב מביע חרטה כי אומר שידוע כי אלוהים כל יכול "ידעתי כי כל תוכל ולא יבצר ממך מזימה" ולכן אינו יכול להתמודד מול אלוהים.

6 נביאי אמת ושקר

- א. בפסוק 9 מתאר ירמיהו כי גם אם אינו רוצה להמשיך לנבא, בגלל היחס המשפיל כלפיו, היה רוצה לעזוב את תפקידו. הוא מדמה את הנבואה לאש, דברי ה' בוערים בתוכו והוא מרגיש מחוייב לנבא. צ.
אדר מתאר סתירה בלב ירמיהו, מבחינה אישית רוצה לוותר על השליחות אך מבחינה מצפונית יודע שעליו לנבא כדי להחזיר את העם בתשובה.
ב. 1. ירמיהו מקלל את האיש המבשר שהודיע על הולדתו הוא מאחל לו שישמע רק קולות של צעקות ותרועות מלחמה אפילו בשעות היום שאינן מועדות בדרך כלל לצרות וסכנות. הנימוק לקללה – על שלא המית אותו עוד בהיותו ברחם אמו. אילו מת שם היה נחסך ממנו סבל רב.
ג. 2. הקללה אינה מוצדקת ומטרתה לבטא את מצוקתו הגדולה של ירמיהו.
7. תגובות על החורבן ושיבת ציון
א. ראשי האבות לא מוכנים לשתף את צרי יהודה בבניית המקדש משום שהם בני עמים זרים שהובאו לארץ בגלל הפחד מהאריות ביקשו לעבוד את אלוהי הארץ. השקפתם הדתית סינקרטיסטית ולכן מעוותת ולא רצויה.

פסיכומטרי בגרות מבחן אמ"ר GMAT סברה אחרת שצרי יהודה הם מנהיגי הישוב ביהודה שלא הוגלה ונשאר בארץ והם נדחו כי העם שהוגלה על ידי הבבלים היה מהאליטה שלה עם: כוהנים, לויים, ששרים.. אלה ראו עצמם כנבחרים העם הטהורים והיהודים שנותרו בארץ נחשבו בעיניהם טמאים ופסולם לעבודת הקודש. ה' ויהי עם הארץ מרפים ידעי עם יהודה – כנראה בתחבולות שונות הם ניסו להחליש את כוחם. "ומבהלים אותם לבנות" הטילו עליהם אימה ופחד כדי לעכב את הבניה. "וסוכים עליהם יועצים להפר עצתם" הם שיערו יועצים שייעצו להם איך להפר את תכניות הבונים. ניסיונות אלו הצליחו באופן זמני, אבל הבניה המשיכה מאוחר יותר. "גם כתבו דברי איבה למלך פרס. לטענתם ירושלים היא עיר מורדת עוד מימים קדומים ועם בנייתה וחיזוקה המחודש היא עלולה לשמש שוב מרכז למרידות מלכי פרס. המלך הפרסי עונשה שהוא בדק את טענתם ומצא שהיא נכונה ולכן מצווה על הפסקת בנין העיר. אבל בימי דריווש השני – 520 לפני הספירה ניתנה ליהודים רשות לחזור ולבנות את בית ה'. פרק שלישי הרחבה

8. א. לפי ירמיהו כו פסוק 11 הכוהנים והנביאים קובעים כי משפוט מוות לאיש הזה בגלל דברי ההנבואה שאמר, ירמיהו ניבא שבית המקדש וירושלים ייחרבו. דברים המנוגדים לאמנתם שירושלים ובית המקדש הם מקומות חסינים. לפי דברים י"ח פס' 20 " אַךְ הִנְבִּיא אֲשֶׁר יֵזִיד לְדַבֵּר דְבָר בְּשִׁמִּי, אֶת אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִיו לְדַבֵּר, וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר, בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים--וַיִּמַּת, הִנְבִּיא הַהוּא" – נבואת שקר, ירמיהו אומר את נבואתו לא על פי צו ה'.

ב. 1. לדעת מלבי"ם העם מצטרף אל הכוהנים והנביאים ודורש להמית את ירמיהו משום שהם רצו "להפטר" מאדם שמוכיח אותם, שמתריס בפניהם את החטאים שלהם ומציב מולם את דבר ה' – כפי שמצפים מהם לנהוג.

2. העם העדיף לא לשמוע ולא להקשיב לדבר ה' שאמר ירמיהו. לכן מותו היה פתרון טוב לא לשמוע את דבר ה'.

9. א. על פי תהלים קל"ז החשש שישראל ישכח את עמו הוא - 1. הם נמצאים בבבל במקום משופע במים ובתנאים טובים השפע יכול לגרום להם להטמע ולשכוח את עברם. 2. הבבלים ביקשו שישירו להם שיר שמחה

ב. משפט זה הפך להיות הכרזה מכוננת בקרב העם היהודי כי במעמד החופה למעשה בונים בית חדש, כמו בניין בית המקדש... ויש לזכור את ירושלים ובית המקדש גם באירועים משמחים, גם כשטוב לאנשים עליהם לשאוף לבניית בית המקדש המחודש.

שאלה 10

פעולות אשר מבטאות את האבל של דוד ואנשיו על מפלת ישראל ועל מות שאול ובניו -

א. "ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו" (פס' 11) - קריעת בגד היא מנהג אבלות ועד היום אבלים קורעים קרע בבגדיהם.

ב. "ויספדו ויבכו ויצומו..." (פס' 12) - הספד הוא נשיאת דברים בעקבות מות מישהו, נוהגים לומר את שבחו של המת. בכי היא פעולה המביעה צער וכאב. וצום היא נקיטת פעולה דרסטית אשר מדגישה את חשיבות היום ואת הצער הרב שקשור לארועי אותו יום.

ג. "ויקונן דוד את הקינה הזאת על שאול ועל יהונתן בנו" (פס' 17) - קינה היא שירה ודברי צער אשר מתמקדים באיש שמת ובעשיה שלו ועד כמה הוא יחסר לנו.

שאלה 11

א. הגרסאות השונות המתארות את מות שאול -

ע"פ שמואל א' ל"א 3-5, שאול נלחם ובשלב מסוים של הלחימה הוא נאבק מול המורים - הקשתים. כנראה שהמצב לא טוב ושאול מפחד מהם ולכן מבקש מנושא כליו (משרתו) לדקור אותו ולהרוג אותו מחשש שאם יתפס על ידם, הם יתעללו בו. נושא כליו מסרב לעשות זאת ולכן שאול עושה זאת בעצמו ומתאבד. כאשר עבדו ראה זאת, גם הוא מתאבד.

ע"פ שמואל ב' א' 6-10, המספר מתאר שנקרה בטעות לשדה הקרב וראה את שאול נשען על החנית שלו כאשר רודפיו של שאול כמעט והשיגו אותו, שאול פונה אליו ושואל אותו מי הוא והאיש עונה שהוא עמלקי, שאול מבקש ממנו להרוג אותו מפני שהוא חווה שבץ. העמלקי מספר שהרג אותו מפני שידע שכבר לא יחיה. לאחר מכן מספר העמלקי שלקח את הכתר והתכשיטים של שאול והביא אותם אל דוד.

פסיכומטרי בנריות מבחן אמ"ר GMAT ב. ע"פ הקטע בשמואל ב', פרק א, ההוכחות לכך שהנער דובר אמת ושאכן שאול מת, הן הנזר (כתר) של שאול והאצעה (תכשיט) שלו אשר הובאו על ידו לדוד וכשדוד רואה אותן, הוא קורע את בגדיו ומתחיל להתאבל על שאול. ניתן לראות זאת בפסוקים הסמוכים 10 ו 11. " ...ואקח הנזר אשר על ראשו ואצעה אשר על זרועו ואביאם אל אדוני הנה" ומיד אח"כ - "ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם...".
שאלה 12

- יש לציין שני רמזים לכך שדוד הוא שימלך אחרי שאול
- פונים אליו כאשר מת שאול - זאת אומרת שרואים בו מנהיג עתידי שעשוי לקחת את המושכות אל ידיו.
 - (אולי) הפער החזק בתחילת הפרק - כאשר שאול מת, דוד שב ממלחמה בעמלק שבה הוא מצליח
 - הנער שמגיע אל דוד משתחוה לדוד ("ויפול ארצה וישתחו") לדוד יש מעמד של נשגב מהעם.
 -

שאלה 13

א. משיח ה' = המלך. דוד הורג את הנער העמלקי כיוון שהוא הרג מלך שנמשח על ידי האל (עי הנביא בפועל).

"איך לא יראת לשלוח ידך לשחת את משיח ה'"
"אני מותתי את משיח ה'"

הנער הורג את שאול ואף גאה בכך ואינו מסתיר עובדה זו.

ב. המסר שמעביר דוד בהריגת הנער העמלקי היא נאמנות למלכות וממלכתיות שלו - למרות שהוא בעבר נמשח למלך, כל עוד יש מלך בישראל אין הוא מורד במלכות. אלא רק מסתתר מפניו כאשר שאול רודף אותו.